

Decizia nr. 79/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept – interpretare sau legiferare?

Decision no. 79/2022 of the High Court of Cassation and Justice – The panel for resolving some legal issues-interpretation or legislation?

Claudia Roșu¹

Rezumat: Prin Decizia nr. 79/2022, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a admis sesizarea formulată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția a I-a civilă privind pronunțarea unei hotărâri prealabile și, în consecință, a stabilit că în interpretarea dispozițiilor art. 497 din Codul de procedură civilă, în forma modificată prin Legea nr. 310/2018 în corelație cu prevederile art. 492 alin. (1), art. 498 și ale art. 501 alin. (3) și 4 din Codul de procedură civilă, în cazul în care în al doilea ciclu procesual se admite recursul, casându-se decizia atacată, Înalta Curte de Casație și Justiție va reține cauza spre judecare în fond numai atunci când nu ar fi pusă în situația de a proceda la analizarea stării de fapt prin recalificarea faptelor sau prin completarea sau readministrarea probatoriului, în caz contrar cauza urmând a fi trimisă spre rejudecare la instanța de apel sau, după caz, la prima instanță. În opinia noastră o astfel de interpretare adaugă la lege, neavând acoperire în prevederile Codului de procedură civilă, fiind necesară intervenția legiuitorului pentru clarificarea modului în care va proceda instanța supremă în al doilea ciclu procesual de soluționare a recursului.

Cuvinte-cheie: recurs, al doilea ciclu procesual, instanța supremă, soluționare, probe.

Abstract: By Decision no. 79/2022, the High Court of Cassation and Justice - The panel competent for resolving some legal issues, admitted the referral made by the High Court of Cassation and Justice - First Civil Section regarding the rendering of a preliminary judgment and, consequently, established that in interpretation of the provisions of art. 497 of the Civil Procedure Code, as amended by Law no. 310/2018 in correlation with the provisions of art. 492 para. (1), art. 498 and of art. 501 para. (3) and (4) of the Code of Civil Procedure, if the appeal is accepted in the second procedural cycle, the appealed decision being overturned, the High Court of Cassation and Justice will retain the case for trial only when it would not be put in a position to proceed to the analysis of the factual situation by

---

¹ Profesor univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea de Vest din Timișoara, e-mail: claudia.rosu@e-uvt.ro

requalifying the facts or by completing or re-administering the evidence, otherwise the case will be sent for retrial to the court of appeal or, as the case may be, to the first instance. In our opinion, such an interpretation adds to the law, not being covered by the provisions of the Code of Civil Procedure, requiring the intervention of the legislator to clarify the way in which the supreme court will proceed in the second procedural cycle of resolving the appeal.

Keywords: appeal, second procedural cycle, supreme court, settlement, evidence.

1. Preliminarii

În sistemul nostru procesual împotriva hotărârilor judecătorești se poate promova calea de atac ordinară a apelului și căile extraordinare de atac, dacă legea prevede astfel.

Prima cale *extraordinară* de atac este *recursul*. Este reglementat în art. 483-502 C. proc. civ. Recursul este caracterizat ca fiind o cale de atac extraordinară, comună, de reformare, nedevolutivă și, în principiu, nesuspensivă de executare.

Chiar și în situațiile în care este reglementată doar calea de atac a recursului, acesta nu devine devolutiv și nu pot fi invocate decât motivele de casare prevăzute de art. 488 C. proc. civ.²

Când Înalta Curte de Casație și Justiție soluționează recursul după admiterea lui, potrivit art. 497 C. proc. civ., casează hotărârea atacată și *trimite o singură dată* (*s. n.*) în cursul procesului, cauza spre o nouă judecată instanței de apel care a pronunțat hotărârea casată ori, atunci când este cazul în care se constată că, în mod greșit, prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, acestei instanțe, a cărei hotărâre este, de asemenea, casată.

Trimiteră cauzei instanței de apel poate avea loc când este necesară administrarea unor probe pentru stabilirea corectă a situației de fapt, care nu poate avea loc în judecata din recurs³.

Prin Decizia nr. 79/2022⁴, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a admis sesizarea formulată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția a I-a civilă în Dosarul nr. 16.667/3/2019* privind pronunțarea unei hotărâri prealabile și, în consecință, a stabilit că în interpretarea dispozițiilor art. 497 din Codul de procedură civilă, în forma modificată prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, în corelație cu prevederile art. 492 alin. (1), art. 498 și ale art. 501 alin. (3) și 4 din Codul de procedură civilă, în cazul în care în al

² C. Roșu, *Calificarea recursului în cauzele în care este suprimată calea de atac a apelului, potrivit noului Cod de procedură civilă*, în *Dreptul*, nr. 7/2014, p. 37.

³ C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea specială*, ed. a XII-a, Editura C. H. Beck, București, 2023, p. 64.

⁴ M. Of. nr. 61 din 25.01.2023.

doilea ciclu procesual se admite recursul, casându-se decizia atacată, Înalta Curte de Casație și Justiție va reține cauza spre judecare în fond numai atunci când nu ar fi pusă în situația de a proceda la analizarea stării de fapt prin recalificarea faptelor sau prin completarea sau readministrarea probatoriului, în caz contrar cauza urmând a fi trimisă spre rejudecare la instanța de apel sau, după caz, la prima instanță.

Față de modul de dezlegare al instanței supreme, ne exprimăm unele rezerve, pe care le vom analiza în prezentul studiu.

2. Titularul și obiectul sesizării

Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția I civilă a dispus, prin Încheierea din 20 septembrie 2022, în Dosarul nr. 16.667/3/2019*, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept:

În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 497 din Codul de procedură civilă, în forma modificată prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative (Legea nr. 310/2018), în cazul în care, în al doilea ciclu procesual, s-ar pune problema admiterii recursului de către Înalta Curte de Casație și Justiție, această instanță de recurs, casând decizia recurată, va reține cauza pentru rejudecarea apelului?

Dacă răspunsul este afirmativ, în rejudecarea apelului de către Înalta Curte de Casație și Justiție, sunt aplicabile prevederile art. 498 și art. 501 din Codul de procedură civilă?

Dacă răspunsul este negativ, în ce situații s-ar putea pronunța o a doua soluție de casare cu trimitere a cauzei spre rejudecare?

3. Norma de drept intern care formează obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile

Este vorba de prevederile art. 497 C. proc. civ., care reglementează modul de soluționare a recursului când este de competența instanței supreme, de art. 498 C. proc. civ., care reglementează modul de soluționare a recursului de către tribunale și curțile de apel și art. 501 C. proc. civ., care arată modul de judecare în fond după casare.

4. Expunerea succintă a procesului

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București — Secția a III-a civilă, la data de 30 mai 2019, cu nr. 16.667/3/2019, reclamantul Centrul Român pentru Administrarea Drepturilor Artiștilor Interpreți — CREDIDAM a chemat în judecată pe pârâta X — S.R.L., solicitând ca prin hotărârea ce se va pronunța să se dispună: obligarea acesteia la plata sumei de 2.583 lei plus TVA, reprezentând

triplul remunerației datorate artiștilor interpreți sau executanți pentru comunicarea publică a fonogramelor de comerț publicate în scop comercial/fonogramelor sau a reproducerilor acestora și a prestațiilor artistice din domeniul audiovizual în incinta unității deținute, în perioada 1 septembrie 2017–31 mai 2019; obligarea pârâtei la plata penalităților de întârziere în cuantum de 1.133,08 lei, calculate până la data de 21 mai 2019 și, în continuare, până la recuperarea integrală a remunerației datorate, precum și la plata cheltuielilor de judecată.

Prin *Sentința civilă nr. 2.276 din 23 octombrie 2019, Tribunalul București – Secția a III-a civilă* a admis în parte cererea, a obligat pârâta să plătească reclamantului suma de 7.749 lei, reprezentând triplul remunerației pentru comunicarea publică de fonograme în intervalul 1 septembrie 2017–31 aprilie 2019; a obligat pârâta să plătească reclamantului suma de 908,6 lei, reprezentând penalități de întârziere, precum și penalități de întârziere în cuantum de 0,1% pe fiecare zi în continuare, până la achitarea integrală a debitului restant; a obligat pârâta să plătească reclamantului, cu titlu de cheltuieli de judecată, suma de 100 lei reprezentând taxă judiciară de timbru și suma de 595 lei reprezentând onorariu avocat.

Prin *Decizia civilă nr. 722A din 8 iulie 2020, Curtea de Apel București – Secția a IV-a civilă* a admis apelul formulat de pârâta X – S.R.L. împotriva Sentinței civile nr. 2.276 din 23 octombrie 2019, a schimbat în parte sentința, în sensul că a obligat pârâta să plătească reclamantului suma de 2.583 lei (fără TVA) reprezentând triplul remunerației aferente perioadei 1 septembrie 2017-31 aprilie 2019, a respins capătul de cerere referitor la penalități, a păstrat în rest sentința și a respins cererea intimătei-reclamante privind cheltuielile de judecată din apel.

Prin *Decizia civilă nr. 24 din 19 ianuarie 2021, Înalta Curte de Casație și Justiție- Secția I civilă* a respins excepția nulității recursului, invocată de intimatul-reclamant, a admis recursul declarat de pârâta X – S.R.L. împotriva Deciziei nr. 722A din 8 iulie 2020, a casat decizia și a trimis cauza spre rejudecare la aceeași curte de apel.

Prin *Decizia civilă nr. 1.105 din data de 9 iulie 2021, pronunțată în Dosarul nr. 16.667/3/2019**, *Curtea de Apel București – Secția a IV-a civilă* a admis apelul formulat de pârâta X – S.R.L. împotriva Sentinței civile nr. 2.276 din 23 octombrie 2019, pronunțată de Tribunalul București – Secția a III-a civilă. A schimbat în parte sentința, în sensul că: a obligat pârâta să plătească reclamantei suma de 2.583 lei reprezentând triplul remunerației aferente perioadei 1 septembrie 2017– 31 aprilie 2019, pentru comunicare publică de fonograme, datorată artiștilor interpreți sau executanți; a respins acțiunea pentru rest; a obligat pârâta să plătească reclamantei suma de 695 lei cheltuieli de judecată; a obligat intimata-reclamantă să plătească apelantei-pârâte suma de 50 lei cheltuieli de judecată.

Împotriva acestei decizii a declarat *recurs* pârâta, susținând incidența motivului de casare reglementat de art. 488 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă, întrucât, în opinia sa, hotărârea atacată a fost dată cu încălcarea și aplicarea greșită a normelor de drept material.

Recurenta-pârâtă a solicitat admiterea recursului, casarea hotărârii recurate și, rejudecându-se cauza, să se respingă pe fond acțiunea, întrucât nu există o comunicare aptă de a genera obligația de plată a remunerației solicitate de intimata-pârâtă.

Prin încheierea de ședință din 10 mai 2022, Înalta Curte de Casație și Justiție a amânat pronunțarea la data de 24 mai 2022, când a repus cauza pe rol în vederea punerii în discuția părților a necesității sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, în procedura reglementată de dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă, pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept menționată.

Prin încheierea pronunțată la data de 20 septembrie 2022, sesizarea a fost considerată admisibilă și, în temeiul dispozițiilor art. 520 alin. (2) din Codul de procedură civilă, s-a dispus suspendarea judecării.

Considerăm corectă soluția de sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, deoarece se impunea interpretarea situației în care instanța supremă admite recursul și casează a doua oară hotărârea atacată, cum va proceda.

5. Motivele reținute de titularul sesizării care susțin admisibilitatea procedurii

Pentru sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, trebuie îndeplinite anumite condiții⁵: sesizarea se face de către completul de judecată; anterior sesizării au loc dezbateri contradictorii; se constată de instanța care soluționează cauza în ultimă instanță că este o chestiune de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia instanța supremă nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

În speță, s-a constatat că sunt îndeplinite condițiile pentru sesizarea instanței supreme, întrucât Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția a I-a civilă, este legal investită cu soluționarea unui recurs în cel de-al doilea ciclu procesual. Acest complet soluționează cauza în ultimă instanță, pronunțând o hotărâre definitivă, conform dispozițiilor art. 634 alin. (1) pct. 5 C. proc. civ.

Problema pusă în discuție este modul în care instanța supremă poate proceda dacă casează a doua oară, după ce în primul ciclu procesual a admis recursul, a casat hotărârea atacată și a trimis cauza cu rejudecare.

Legea nr. 310/2018⁶ a limitat numărul casărilor cu trimitere la o singură dată în cursul procesului, indiferent de motivul pentru care este dispusă casarea, chiar dacă recursul este de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție⁷.

Se pune problema de a ști, în interpretarea și aplicarea art. 497 C. proc. civ., în forma conturată prin Legea nr. 310/2018, cum va proceda Înalta Curte de Casație

---

⁵ C. Roșu, *op. cit.*, p. 99.

⁶ M. Of. nr. 1074 din 18.12.2018.

⁷ N.-H. Țiț, R. Stanciu, *Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă*, Editura Hamangiu, București, 2019, p. 108.

și Justiție în situația în care ar admite recursul și ar casa decizia de apel, respectiv dacă este permis a se trimite din nou cauza spre rejudecare sau dacă instanța supremă va reține cauza spre judecare în fond. În acest ultim caz, se ridică problema dispozițiilor legale aplicabile judecării în fond după casare.

Chestiunea de drept este una veritabilă, întrucât sunt posibile interpretări diferite ale art. 497 din Codul de procedură civilă, din cauză că acest text este incomplet și nici nu este corelat cu alte dispoziții legale.

Legiuitorul prin modificarea operată prin care la art. 497 C. proc. civ. a introdus sintagma *o singură dată în cursul procesului*, nu a stabilit și modul de soluționare de către instanța supremă a recursului, dacă îl admite și casează din nou. Chestiunea de drept este de importanță majoră, deoarece trebuie să se stabilească dacă instanța supremă va reține cauza și o va judeca în fond cu privire la toate aspectele sau va putea trimite din nou cauza pentru o nouă judecată.

De asemenea, nu a fost inserată nici vreo trimitere la alte dispoziții legale care, eventual, să fie aplicate în mod corespunzător.

Instanța supremă a reținut că a fost păstrată, în schimb, distincția între soluțiile pe care le poate pronunța Înalta Curte de Casație și Justiție, din art. 497, și soluțiile pe care le pot pronunța alte instanțe de recurs, din art. 498 C. proc. civ. Casarea cu trimitere continuă să reprezinte regula în cazul recursului de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție, în timp ce, potrivit art. 498 alin. (2) C. proc. civ., se păstrează regula casării cu reținere în cazul tribunalelor și a curților de apel, cu precizarea clară a situațiilor de excepție, în care cauza poate fi trimisă în vederea rejudecării.

Aceste inadvertențe legislative denotă, în opinia completului de judecată, caracterul veritabil, dar și dificultatea problemei de drept supuse clarificării, existând posibilitatea interpretării diferite a legii și riscul creării unei practici judiciare neunitare în dezlegarea acestei chestiuni de drept.

Este îndeplinită și cerința de admisibilitate a noutății, fiind vorba despre o reglementare relativ recent intrată în vigoare și care, mai mult decât atât, se aplică în mod efectiv de puțină vreme, în litigii începute după data de 21 decembrie 2018 și aflate pentru a doua oară în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, în etapa procesuală a recursului.

Și din *punctul nostru de vedere*, sesizarea întrunește condițiile de admisibilitate pentru ca instanța supremă să pronunțe o hotărâre prealabilă, cauza fiind în ultimă instanță, chestiunea de drept este nouă și esențială pentru soluționarea cauzei și nu a făcut obiectul vreunui recurs în interesul legii.

S-a mai constatat că nu au fost identificate decât 2 soluții la nivelul instanței supreme, însă există un număr însemnat de litigii care vor ajunge în recurs la instanța supremă și este necesară o dezlegare cu caracter obligatoriu a chestiunii de drept pentru prevenirea practicii judiciare neunitare.

6. Punctele de vedere ale părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

Recurenta-pârâtă a considerat că Înalta Curte de Casație și Justiție poate pronunța în toate situațiile o a doua soluție de casare cu trimitere a cauzei spre rejudecare, deoarece dispozițiile art. 497 C. proc. civ. nu limitează numărul casărilor care pot fi dispuse de către această instanță.

În opinia sa, Codul de procedură civilă distinge între soluțiile pe care le poate pronunța Înalta Curte de Casație și celelalte instanțe competente în materia recursului, regulile stabilite de lege în această privință fiind diferite; această diferențiere se justifică prin rolul particular pe care îl joacă în cadrul sistemului nostru judiciar instanța supremă.

Susține că Înalta Curte de Casație și Justiție, conform dispozițiilor Codului de procedură civilă, nu are în competență rejudecarea procesului în fond după casare, iar această regulă vine în completarea art. 496 C. proc. civ., care a eliminat din competența instanțelor de recurs, cu titlu general, posibilitatea modificării hotărârii recurate. Aceste prevederi coroborate sprijină rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție de examinare a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile în scopul unificării practicii judiciare.

În realitate, art. 497 C. proc. civ. se referă la soluțiile pe care le poate pronunța Înalta Curte de Casație și Justiție după admiterea recursului și casarea hotărârii atacate. Faptul că, în caz de admitere a recursului, indiferent care este instanța de recurs, singura soluție posibilă actualmente este aceea a casării hotărârii – nu și cea a modificării – rezultă, în opinia sa, din art. 496 alin. (2) C. proc. civ., iar pentru instanța supremă se instituie regula casării cu trimitere spre rejudecare.

În speță, dat fiind faptul că judecata după casare nu a respectat hotărârea instanței de recurs și limitele rejudecării impuse de art. 501 C. proc. civ. asupra problemelor de drept dezlegate ce erau obligatorii pentru instanța de apel, se impune o nouă casare.

Cu privire la interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 497 C. proc. civ. consideră că, în cazul în care, în al doilea ciclu procesual, se pune problema admiterii recursului de către Înalta Curte de Casație și Justiție, această instanță de recurs, casând decizia recurată, nu va putea reține cauza pentru rejudecarea apelului, deoarece dispozițiile art. 498 C. proc. civ. disting între instanța supremă și instanțele de drept comun în materia recursului.

În opinia sa, posibilitatea rejudecării pe fond a procesului vizează doar aspectele de nelegalitate a hotărârii atacate, nefiind admisibile criticile referitoare la temeinicia acesteia; așadar, în condițiile în care nu sunt permise expunerea criticilor de netemeinicie prin cererea de recurs și nici susținerea lor, instanța supremă nu s-ar putea pronunța asupra fondului procesului, pentru că s-ar încălca principiul contradictorialității, care presupune că instanța își va întemeia hotărârea numai pe motive de fapt și de drept care au fost suspuse dezbaterii contradictorii.

Concluzionând, recurenta-pârâtă arată că reținerea spre rejudecare, având în vedere dispozițiile art. 497 și 498 C. proc. civ., se referă la soluțiile care pot fi pronunțate după admiterea recursului și casarea hotărârii atacate, însă de către alte

instanțe de recurs decât Înalta Curte de Casație și Justiție, respectiv curți de apel și tribunale.

În opinia noastră recurența a interpretat eronat dispozițiile art. 497 C. proc. civ., deoarece dimpotrivă, se limitează numărul trimiterilor la una singură. Expresia *o singură dată în cursul procesului*, nu poate conduce la altă concluzie.

În acest sens și Curtea Constituțională prin Decizia nr. 454/2018⁸ a reținut cu ocazia obiectului controlului de constituționalitate anterior adoptării Legii nr. 310/2018 că Înalta Curte de Casație și Justiție poate apela la procedeele casării cu trimitere *o singură dată (s. n.)* în cursul procesului civil, ceea ce înseamnă că la a doua casare a hotărârii va reține cauza spre judecare. În acest fel, calea extraordinară de atac a recursului devine cadrul procesual atât pentru cercetarea motivelor de legalitate, cât și al judecării pe fond a cauzei.

Suntem de acord cu argumentele Curții Constituționale, deoarece în absența unui text de lege instanța supremă nu are temei legal pentru a trimite cauza spre rejudecare a doua oară.

În opinia *intimatului-reclamant*, Înalta Curte de Casație și Justiție va putea casa pentru a doua oară decizia pronunțată de către instanța de apel și, în raport cu dispozițiile art. 497 C. proc. civ., prin care se arată că trimiterea către instanța de apel este limitată la una singură, va putea reține și judeca și apelul.

Menționează că dispozițiile art. 497 C. proc. civ. nu limitează numărul de casări pe care le poate pronunța Înalta Curte de Casație și Justiție, ci limitează la o singură trimitere rejudecarea de către instanțele de apel care au pronunțat hotărârea casată.

Totodată, învederează că dispozițiile art. 498 C. proc. civ. arată soluțiile pe care le pot pronunța alte instanțe de recurs, în afară de Înalta Curte de Casație și Justiție, respectiv, în condițiile în care s-a casat hotărârea atacată, rejudecarea procesului în fond se va face de către instanța de recurs, fie la termenul la care a avut loc admiterea recursului, situație în care se pronunță o singură decizie, fie la un alt termen stabilit în acest scop. Spre deosebire de soluționarea recursului de către instanța supremă, unde regula este casarea cu trimitere, în cazul în care competența revine tribunalului și curților de apel, regula este casarea cu reținere.

În aceste condiții, consideră că în situații excepționale și Înalta Curte de Casație și Justiție poate adopta soluția reținerii cauzei spre rejudecare, în ipoteza în care pricina se află la a doua casare.

Apreciem corect punctul de vedere al intimetei, deoarece Înalta Curte de Casație și Justiție, doar în situații excepționale va soluționa cauza cu rejudecare.

În același sens, în literatura juridică s-a arătat că a doua casare pronunțată în cauză va fi, în mod obligatoriu, cu reținere, indiferent de motivul care a determinat prima casare. Rejudecarea fondului după casarea cu reținere va avea loc fie la termenul la care a avut loc admiterea recursului, caz în care se pronunță o singură decizie, fie la un termen stabilit în acest scop. În cazul în care după casarea cu reținere pentru soluționarea pe fond a procesului este necesară administrarea

---

⁸ M. Of. nr. 836 din 1.10.2018.

unor probe noi, acestea vor fi administrate de Înalta Curte de Casație și Justiție, după casarea cu reținere fiind admisibile orice mijloace de probă prevăzute de lege (art. 501 alin. (4) C. proc. civ.)⁹

7. Punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

Completul de judecată investit cu soluționarea recursului în Dosarul nr. 16.667/3/2019* a apreciat că inadvertențele legislative care au justificat declanșarea mecanismului de unificare jurisprudențială conduc la nu mai puțin de *trei interpretări posibile* ale art. 497 din Codul de procedură civilă.

A. Sintagma „o singură dată în cursul procesului”, cu referire la soluția casării, este susceptibilă de o interpretare pur literală, textul trebuind a fi citit în sensul obișnuit al termenilor.

Intenția legiuitorului la edictarea normei a fost aceea de a limita numărul de casări cu trimitere pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție la una singură în tot cursul procesului.

Restricția se aplică, în absența oricărei distincții, indiferent de întinderea casării, respectiv dacă trimiterea spre rejudecare se dispune în favoarea instanței de apel ori, după caz, către prima instanță.

Astfel, răspunsul la prima întrebare din sesizare este afirmativ. În al doilea ciclu procesual, după o primă casare cu trimitere, în ipoteza unei noi casări, Înalta Curte de Casație și Justiție va reține cauza spre judecare în fond.

În acest cadru, și răspunsul la cea de-a doua întrebare este afirmativ. Dispozițiile art. 498 alin. (1) C. proc. civ. sunt pe deplin aplicabile, chiar dacă această normă reglementează soluțiile pe care le pot pronunța alte instanțe de recurs. În absența unei norme proprii Înaltei Curți de Casație și Justiție în privința rejudecării procesului în fond, este incident art. 5 alin. (3) din Codul de procedură civilă, din care rezultă că pricina poate fi judecată în baza dispozițiilor legale privitoare la situații asemănătoare.

Cât privește art. 501 C. proc. civ., ce vizează judecata în fond după casare, acest text este direct aplicabil, nefiind necesară recurgerea la analogie, întrucât legiuitorul nu face nicio distincție în funcție de instanța care rejudecă procesul. Cât timp nu este exclusă, prin art. 497 C. proc. civ., posibilitatea ca Înalta Curte de Casație și Justiție să rețină cauza spre judecare în fond după casare, nu există nicio rațiune pentru ca această etapă procesuală să nu urmeze regulile din art. 501 C. proc. civ.

În opinia noastră aceasta reprezintă interpretarea corectă și legală, deoarece are temei de drept în Codul de procedură civilă, fără să reprezinte vreo adăugare la lege sau o interpretare forțată care să justifice doar un anumit punct de vedere.

B. Sintagma „o singură dată în cursul procesului” nu poate fi interpretată ca o limitare a numărului de casări cu trimitere pe care le poate pronunța Înalta Curte

---

⁹ N.-H. Țiț, R. Stanciu, *op. cit.*, p. 108.

de Casație și Justiție în cursul unui proces, din moment ce o asemenea interpretare ar lipsi de conținut reglementarea recursului soluționat de instanța supremă, care nu a suferit vreo altă modificare în afară de introducerea acestei sintagme.

Astfel, recursul nu este asimilat recursului soluționat de tribunale și curți de apel, păstrându-și regimul specific de soluționare. Dacă s-ar fi intenționat altfel, legiuitorul ar fi procedat la eliminarea art. 497 C. proc. civ., care instituie soluții proprii pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, concomitent cu înlăturarea din cuprinsul art. 498 din Codul de procedură civilă a referirii exclusive la recursul de competența tribunalului sau a curții de apel.

Pe de altă parte, chiar și în contextul Legii nr. 310/2018, prima casare dispusă în cauză de Înalta Curte de Casație și Justiție va fi cu trimitere spre rejudecare, în mod obligatoriu și, în absența oricărei distincții în text, indiferent de motivul de nelegalitate admis, dintre cele prevăzute de art. 488 C. proc. civ. Așadar, se va casa cu trimitere chiar în ipoteza prevăzută de art. 488 alin. (1) pct. 8 din C. proc. civ., privind încălcarea sau aplicarea greșită a unor norme de drept material, când situația de fapt este pe deplin stabilită și s-ar fi pus problema în recurs doar a aplicării corecte a legii în raport cu faptele și împrejurările constatate.

Constatarea firească ce decurge din integrarea modificării aduse art. 497 C. proc. civ. în ansamblul nemodificat al reglementării recursului de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție este aceea că nu se urmărește ca instanța supremă să ajungă să se pronunțe asupra situației de fapt și asupra probelor administrate, prerogativă ce aparține instanțelor de fond.

Or, cât timp spiritul reglementării recursului nu a fost schimbat printr-o modificare legislativă care să vizeze prima soluție de casare din proces, pe care o poate pronunța Înalta Curte de Casație și Justiție în directă legătură cu motivele de casare, nu există nicio rațiune pentru a se socoti că o a doua casare cu trimitere temporizează nejustificat cursul procesului, iar Înalta Curte de Casație și Justiție este obligată să judece cauza în fond, contrar intenției legiuitorului de la elaborarea reglementării codului.

Este evident că dispozițiile codului din reglementarea recursului soluționat de celelalte instanțe de recurs nu sunt compatibile cu recursul soluționat de către Înalta Curte de Casație și Justiție, astfel încât nu se pune problema aplicării prin analogie a art. 498 C. proc. civ., nefiind vorba despre situații asemănătoare.

Prin urmare, răspunsul la prima întrebare este negativ, în sensul că, în al doilea ciclu procesual, dacă s-ar pune problema admiterii recursului de către Înalta Curte de Casație și Justiție, această instanță de recurs, casând decizia recurată, nu va reține cauza pentru rejudecarea apelului, ci va putea trimite, încă o dată, cauza spre rejudecare.

În absența oricărei distincții în conținutul art. 497 C. proc. civ., și cea de-a doua casare cu trimitere va putea fi pronunțată pentru oricare dintre motivele de nelegalitate prevăzute de art. 488 C. proc. civ., sens în care ar urma să se răspundă la a treia întrebare, care depinde de primul răspuns.

Considerăm că această interpretare nu este corectă. Astfel, în absența unui text de lege a permite trimiterea de către instanța supremă mai mult de o singură

dată nu are temei juridic. Faptul că legiuitorul nu a corelat modul în care instanța supremă ar trebui să procedeze nu reprezintă un argument valid.

Pentru respingerea acestei opinii trebuie să ne raportăm și la regula specifică de interpretare potrivit căreia, *unde legea nu distinge, nici noi nu trebuie să distingem (ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemos*¹⁰).

Intenția legiuitorului pentru reglementarea modului de soluționare a recursului de către instanța supremă, a fost diferită în Proiectul Codului de procedură civilă¹¹, față de ce a rezultat în Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă¹². Astfel, în Proiect în art. 483 alin. (4) C. proc. civ. s-a prevăzut că Înalta Curte de Casație și Justiție hotărăște asupra fondului pricinii în toate cazurile în care casează hotărârea atacată numai în scopul aplicării corecte a legii la împrejurări de fapt ce au fost deplin stabilite.

Amintim, nu fără dezamăgire, că posibilitatea instanței supreme de soluționare a fondului a fost eliminată în mod nejustificat, iar art. 491 în forma existentă la data publicării Legii nr. 134/2010 nu mai reține această variantă.

Astfel cum s-a arătat cu deplin temei în literatura juridică, numeroase hotărâri nu ajung să fie controlate pe calea recursului, fiind unul dintre marile neajunsuri ale noului Cod de procedură civilă, și el se datorează puternicelor presiuni făcute de Înalta Curte de Casație și Justiție și în Comisia de elaborare a proiectului de Cod și a proiectului Legii de punere în aplicare și asupra Ministerului Justiției, Consiliului Superior al Magistraturii și parlamentului, care au cedat cu prea multă ușurință în fața comodității, rutinei și lipsei de interes pentru îndeplinirea misiunii constituționale înscrise în art. 126 alin. (3), de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești¹³.

Și în opinia noastră degrevarea soluționării recursului de către instanța supremă s-a făcut cu sacrificarea dezideratului de asigurare a unei practici judiciare unitare în această materie¹⁴.

C. Într-o a treia interpretare, se consideră că trebuie să se dea eficiență voinței legiuitorului prin introducerea sintagmei „o singură dată în cursul procesului” în cuprinsul art. 497 din Codul de procedură civilă, în sensul limitării numărului de casări cu trimitere pe care le poate pronunța Înalta Curte de Casație și Justiție în cursul unui proces.

Așadar, în cazul unei a doua casări în cursul aceluiași proces, Înalta Curte de Casație și Justiție va reține cauza spre rejudecare în fond.

În același timp, însă, pentru argumentele arătate în cadrul celei de-a doua interpretări, nu se poate conchide că legiuitorul a urmărit, prin reglementarea

---

¹⁰ M. Mureșan, *Drept civil. Partea generală*, Editura Cordial Lex, Cluj-Napoca, 1996, p. 51.

¹¹ <https://senat.ro/legis/PDF/2009/09L066FG.PDF>, accesat la data de 15.03.2023.

¹² M. Of. nr. 485 din 15.07.2010.

¹³ V. M. Ciobanu, *Căile de atac. Recursul*, în V. M. Ciobanu, M. Nicolae, (coord.), *Noul Cod de procedură civilă. Comentat și adnotat, vol. I. Art. 1-526*, ed. a II-a, rev. și ad., Editura Universul Juridic, București, 2016, p. 1344.

¹⁴ C. Roșu, *Considerații pe marginea Deciziei nr. 369/2017 a Curții Constituționale*, în *Dreptul*, nr. 12/2017, p. 47.

recursului de competența instanței supreme, ca Înalta Curte de Casație și Justiție să rețină cauza spre rejudecare în fond, chiar și în ipoteza în care situația de fapt nu este pe deplin stabilită.

Mai mult decât atât, dacă s-ar dispune, în cel de-al doilea ciclu procesual, casarea hotărârii primei instanțe (ipoteză pe care, teoretic, art. 497 C. proc. civ. nu o exclude), s-ar putea ajunge ca, prin casarea cu reținere, Înalta Curte de Casație și Justiție să stabilească situația de fapt, întocmai ca o instanță de apel sau chiar ca prima instanță de fond — și poate chiar pentru prima dată în cursul procesului —, pe baza aprecierii sau a reaprecierii probelor, posibil administrate chiar în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, în aplicarea art. 501 C. proc. civ.

Din acest motiv, răspunsul la prima întrebare este afirmativ, dar nuanțat prin raportare la rolul constituțional al instanței supreme, în sensul că, deși casarea cu reținere va reprezenta regula în cel de-al doilea ciclu procesual, o a doua casare cu trimitere va putea fi, totuși, dispusă atunci când situația de fapt nu a fost pe deplin clarificată (similar soluției prevăzute prin art. 314 din vechiul Cod de procedură civilă).

Pe cale de consecință, se poate răspunde și la celelalte două întrebări, cu toate că, prin modul de formulare, acestea par să se excludă, în condițiile în care răspunsul la prima întrebare permite atât casarea cu reținere, cât și o nouă casare cu trimitere, în anumite situații.

Astfel, în privința dispozițiilor legale aplicabile în ipoteza casării cu reținere, nu există niciun impediment pentru aplicarea prevederilor art. 498 alin. (1) C. proc. civ., în sensul că rejudecarea procesului în fond se va face de către Înalta Curte de Casație și Justiție, fie la termenul la care a avut loc admiterea recursului, pronunțându-se o singură decizie, fie la un alt termen de judecată stabilit în acest scop.

În schimb, art. 501 C. proc. civ. nu se poate aplica și în cazul casării cu reținere de către Înalta Curte de Casație și Justiție, în măsura în care acest text obligă instanța de rejudecare la stabilirea situației de fapt și la administrarea oricăror probe prevăzute de lege.

În ceea ce privește cea de-a treia întrebare, din cele ce precedă rezultă că o a doua casare cu trimitere este posibilă atunci când situația de fapt nu este deja pe deplin clarificată, acesta reprezentând motivul trimiterii spre rejudecare, fie la instanța de apel, fie la prima instanță, în lumina dezlegărilor obligatorii ale instanței de casare.

În opinia noastră nici această interpretare nu este potrivită. Referirea la vechiul Cod de procedură civilă nu este corectă, deoarece în actualul Cod de procedură civilă într-o mulțime de cauze apelul este singura cale de atac de reformare recunoscută, într-un număr însemnat de situații recursul nefiind deschis, astfel cum dispune art. 483 alin. (2) C. proc. civ.

Dimpotrivă, în vechiul Cod de procedură civilă, recursul era recunoscut în cele mai multe situații, astfel cum prevedea art. 299, care dispunea că *hotărârile date fără drept de apel, cele date în apel, precum și în condițiile prevăzute de lege, hotărârile altor organe cu activitate jurisdicțională sunt supuse recursului.*

Nu trebuie omis că în vechiul Cod de procedură civilă era recunoscut și un recurs aproape devolutiv, prin art. 304¹ care dispunea că *recursul declarat împotriva unei hotărâri care, potrivit legii, nu poate fi atacată cu apel nu este limitat la motivele de casare prevăzute în art. 304, instanța putând să examineze cauza sub toate aspectele.*

În literatura juridică s-a criticat opțiunea legiuitorului de limitare a trimiterii cauzei o singură dată de către instanța supremă. S-a arătat că în măsura în care, după casarea cu reținere (obligatorie, dacă anterior a mai fost dispusă o casare în aceeași cauză), ar fi necesară administrarea unor probe noi, deci, practic, ar avea loc o judecată în fond cu privire la toate aspectele cauzei, inclusiv cele de fapt, nu ar mai exista nicio distincție, sub acest aspect, între instanța supremă și celelalte instanțe de control judiciar¹⁵.

Autorii menționați au concluzionat că modificarea legislativă operată la art. 497 C. proc. civ., așază Înalta Curte de Casație și Justiție pe aceeași treaptă cu cele ale curților de apel (și, în mod excepțional, cu tribunalele) în ceea ce privește procedura de soluționare a recursului, ceea ce poate atrage consecințe negative asupra funcționării sistemului judiciar¹⁶.

Dimpotrivă, în *opinia noastră*, o soluționare a stării de fapt ar fi cu totul excepțională în competența instanței supreme, deoarece la prima casare cu trimitere instanța de apel sau prima instanță este obligată să se conformeze dezlegărilor date de instanța de recurs, potrivit art. 501 alin. (1) C. proc. civ.

Ne este greu să credem că instanța de apel sau prima instanță ar nesocoti în mod constant aceste dezlegări și nu s-ar conforma, deoarece s-ar putea ajunge la cercetarea disciplinară a judecătorilor respectivi pentru o abatere disciplinară stabilită potrivit art. 271 alin. (1), lit. e (refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu) sau (exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență) din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor¹⁷.

Instanța de trimitere a considerat că sunt viabile argumentele pentru toate cele trei interpretări posibile ale legii, redate anterior, fără a o susține, în mod unanim, pe una anume dintre acestea.

8. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

La solicitarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanțele naționale au comunicat exclusiv opinii teoretice asupra problemei de drept, în sensul tuturor celor trei dezlegări posibile.

Astfel, *într-o opinie*, s-a apreciat că, în situația vizată de sesizare, Înalta Curte de Casație și Justiție, ca regulă, va reține cauza spre rejudecare, dar va putea dispune casarea cu trimitere, atunci când situația de fapt nu este pe deplin stabilită.

În prima ipoteză nu există niciun impediment pentru aplicarea prevederilor art. 498 alin. (1) C. proc. civ.

---

¹⁵ N.-H. Țiț, R. Stanciu, *op. cit.*, p. 109.

¹⁶ *Idem*, p. 110.

¹⁷ M. Of. nr. 1102 din 16.11.2022.

Dispozițiile art. 501 nu sunt însă aplicabile, având în vedere că acest text obligă instanța de rejudicare la stabilirea situației de fapt și administrarea oricăror probe prevăzute de lege.

În acest sens au opinat Curtea de Apel Alba Iulia, Curtea de Apel Brașov, Secția a IV-a civilă a Curții de Apel București, Tribunalul Gorj — Secția I civilă.

În opinia noastră această interpretare nu este corespunzătoare, deoarece a doua oară nu există teme legal pentru trimiterea cauzei spre rejudicare.

Într-o a doua opinie, s-a considerat că instanța supremă nu poate reține cauza pentru rejudicarea apelului, cea de-a doua casare putând fi dispusă pentru oricare dintre motivele de nelegalitate prevăzute de art. 488 C. proc. civ. (Tribunalul Teleorman — Secția civilă, Tribunalul Giurgiu).

Considerăm că nici această interpretare nu este corectă, deoarece prin limitarea trimiterii cauzei la una singură, la a doua casare, instanța supremă trebuie să rețină cauza spre rejudicare.

Alte instanțe au opinat că Înalta Curte de Casație și Justiție poate apela o singură dată în cursul procesului civil la casarea cu trimitere, ceea ce înseamnă că la o a doua casare a hotărârii va reține cauza spre rejudicare. În acest fel, calea extraordinară de atac a recursului devine cadrul procesual atât pentru cercetarea motivelor de legalitate, cât și al judecării în fond a cauzei (Curtea de Apel București — Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, Secția a IV-a civilă, Secția a VI-a civilă, Tribunalul București, Tribunalul Ialomița, Tribunalul Teleorman — Secția civilă, Judecătoria Alexandria, Judecătoria Turnu Măgurele, Curtea de Apel Craiova — Secția I civilă, Judecătoria Slatina — Secția civilă, Judecătoria Caracal, Judecătoria Balș, Tribunalul Dolj — Secția a II-a civilă, Curtea de Apel Galați — Secția I civilă, Tribunalul Galați, Curtea de Apel Iași, Curtea de Apel Oradea — Secția a II-a civilă, Tribunalul

Bihor, Tribunalul Buzău, Curtea de Apel Suceava — Secția a II-a civilă, Tribunalul Suceava, Curtea de Apel Târgu Mureș — Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, Tribunalul Arad — Secția I civilă, Tribunalul Caraș-Severin — Secția I civilă).

Apreciem că aceasta reprezintă interpretarea corectă și cu acoperire legală, deoarece la a doua casare, în absența unui text expres de lege, instanța supremă trebuie să rețină cauza cu rejudicare.

Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că la nivelul Secției judiciare — Serviciul judiciar civil nu se verifică, în prezent, practica judiciară în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii în problema de drept ce formează obiectul sesizării.

9. Jurisprudența Curții Constituționale

Astfel cum am arătat Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra constituționalității dispozițiilor art. 497 din Codul de procedură civilă, în forma în vigoare înaintea modificării introduse prin Legea nr. 310/2018, prin Decizia nr. 454 din 4 iulie 2018, respingând obiecția de neconstituționalitate și a reținut că modificarea operată asupra art. 497 din Codul de procedură civilă limitează posibilitatea Înaltei

Curți de Casație și Justiție de a casa și trimite spre o nouă judecată cauza la instanța de apel sau prima instanță, după caz.

Cu privire la critica de neconstituționalitate referitoare la faptul că este limitată posibilitatea Înaltei Curți de Casație și Justiție de a casa cu trimitere o singură dată, aceasta este o opțiune a legiuitorului, care este normativizată și în privința tribunalelor/curților de apel pentru două ipoteze, respectiv situațiile în care instanța a cărei hotărâre este atacată cu recurs a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului sau judecata s-a făcut în lipsa părții care a fost nelegal citată, atât la administrarea probelor, cât și la dezbaterile fondului.

„(...) Faptul că instanța supremă este una de casație nu înseamnă că soluția pe care o poate pronunța în legătură cu soluționarea recursului poate fi numai casarea cu trimitere, ci și casarea cu reținere. (...)”

Argumentele reținute de instanța de contencios constituțional sunt pertinente și legale, deoarece dacă opțiunea legiuitorului a fost de limitare a numărului de casări la una singură, nu se poate extinde această limită peste prevederile legale, în absența unui text expres de lege.

10. Raportul asupra chestiunii de drept

Prin raportul întocmit, judecătorii-raportori au apreciat că, în cazul în care, în al doilea ciclu procesual, s-ar admite recursul, casându-se decizia atacată, Înalta Curte de Casație și Justiție va reține cauza spre judecare în fond numai atunci când, faptele fiind pe deplin stabilite, nu ar fi pusă în situația de a proceda la reanalizarea stării de fapt prin recalificarea faptelor sau prin completarea sau readministrarea probatoriului, în caz contrar cauza urmând a fi trimisă spre rejudecare la instanța de apel ori la prima instanță.

Nu suntem de acord cu concluziile raportorilor, deoarece soluția propusă adaugă la lege, reprezintă varianta din Proiectul Codului de procedură civilă, care însă, nu a fost adoptată de legiuitor.

11. Soluția adoptată de Înalta Curte de Casație și Justiție

Instanța supremă a constatat că sunt îndeplinite condițiile pentru sesizare, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile.

Asupra fondului sesizării

Pentru a justifica soluția adoptată s-a făcut o incursiune istorică cu privire la recursul soluționat de instanța supremă.

În opinia noastră această interpretare nu ține cont de optica actuală a legiuitorului, care în *Expunerea de motive a Legii nr. 134/2010* a stabilit expres că potrivit noii reglementări, recursul urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție examinarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile în concret, aceasta fiind una dintre modalitățile prin care se asigură o practică judiciară unitară la nivelul întregii țări.

De asemenea, competența de soluționare a recursului ar fi trebuit să revină, ca regulă, Înaltei Curți de Casație și Justiție, fiind prevăzute hotărârile care pot fi

atacate cu recurs, hotărârile sustrate recursului, precum și un număr limitat de cazuri în care recursul se va judeca de instanța ierarhic superioară celei care a pronunțat hotărârea recurată.

Or, rolul de unificare a practicii judiciare este spulberat din moment ce s-a eliminat regula ca instanța supremă să fie cea care soluționează de regulă recursul.

Astfel cum s-a arătat cu deplin temei în literatura juridică, în condițiile în care, totuși, tribunalele și curțile de apel au o competență reziduală în soluționarea unor recursuri, stăruie pericolul „federalizării” soluțiilor jurisprudențiale și, astfel cel al întreținerii dezordinii în interpretarea și aplicarea legii, cu consecința discreditării justiției și a obținerii unor hotărâri previzibile numai prin hazard¹⁸.

În opinia noastră, instanța supremă pentru a ajunge la soluția adoptată, a căutat argumente forțate, utilizând în exces interpretarea istorică. Aceasta ține seama de condițiile social-istorice în care a fost adoptată legea; de lucrările pregătitoare; de amendamentele și discuțiile parlamentare cu ocazia adoptării legii¹⁹.

Trebuie să subliniem cele reținute de Curtea Constituțională care a interpretat corect prevederea din art. 497 C. proc. civ.. Astfel, chiar dacă noul text nu prevede în mod expres că instanța va rejudeca procesul în fond, este de observat că, prin modul de redactare a textului criticat, s-a consacrat, în mod implicit, casarea cu reținere subsidiară celei cu trimitere, astfel încât un atare mecanism procesual implică rejudecarea procesului (paragraful 46); faptul că este limitată posibilitatea Înaltei Curți de Casație și Justiție de a casa cu trimitere o singură dată reprezintă o opțiune a legiuitorului (paragraful 59).

Chiar dacă instanța de contencios constituțional a arătat că judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție pot determina soluția pe care o vor pronunța, având prerogativa de a interpreta dispozițiile legale în discuție, stabilindu-le înțelesul, limitele de aplicare și efectele, aceste operațiuni trebuie să se facă pe baza prevederilor legale.

Fără discuție că în *Expunerea de motive* a Legii nr. 310/2018 ar fi trebuit să se regăsească justificarea modificării legislative, dar și modul de soluționare în cazul casării pentru a doua oară a recursului de către instanța supremă. Dacă limitarea trimiterii este determinată de asigurarea soluționării procesului civil într-un termen optim și previzibil, este impardonabilă lacuna de a nu reglementa expres modul de soluționare.

Chiar dacă Înalta Curte de Casație și Justiție prin recursul în interesul legii și hotărârea prealabilă, mai puțin în cazul recursului, are rolul de a asigura o practică judiciară unitară, înainte de a se constata practică neunitară sau interpretări divergente, legiuitorul ar fi trebuit să intervină pentru a corela modificarea cu dispozițiile referitoare la modul de soluționare a recursului de către instanța supremă.

Considerăm că instanța supremă a dat o interpretare simplistă, în sensul că a apreciat că rejudecarea fondului realizată de Înalta Curte de Casație și Justiție

¹⁸ I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, vol. II*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 240.

¹⁹ M. Mureșan, *op. cit.*, p. 52.

după o a doua casare nu ar fi posibilă doar în situația în care faptele procesului au fost pe deplin stabilite la instanțele fondului sau sunt necontestate, ci și atunci când între părți există divergențe cu privire la acestea, fiind necesară administrarea de noi probe ori readministrarea celor deja administrate sau recalificarea faptelor procesului.

Astfel cum am arătat dezlegările instanței supreme sunt obligatorii pentru instanța de apel sau prima instanță, astfel încât, în *opinia noastră*, în cazuri cu totul excepționale s-ar ajunge la stabilirea situației de fapt de către instanța supremă.

O asemenea înțelegere a implicațiilor și consecințelor modificării aduse art. 497 C. proc. civ. prin Legea nr. 310/2018 se depărtează însă, în opinia instanței supreme, cu o copleșitoare evidență, nu doar de înțelegerea, în dimensiunea lor fondatoare și în evoluția lor istorică, a scopului și particularităților procesuale ale recursului soluționat de Înalta Curte de Casație și Justiție, dar, de asemenea, face cel puțin dificilă integrarea noului conținut al articolului în reglementarea de ansamblu a recursului, în special în ceea ce privește relația cu alte dispoziții legale definitorii pentru reglementarea acestei căi de atac, în condițiile în care prevederile art. 13 lit. a) din Legea nr. 24/2000 stabilesc că actul normativ nou trebuie să se integreze organic în sistemul legislației, scop în care proiectul de act normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de nivel superior sau de același nivel, cu care se află în conexiune.

Dimpotrivă, chiar instanța supremă este cea care s-a îndepărtat de rolul ei stabilit în Proiectului Codului de procedură civilă și apoi de Legea nr. 134/2010, deoarece în loc să fie de regulă instanță de recurs și să contribuie prin aceasta la asigurarea unei practici judiciare unitare, a efectuat presiuni asupra legiuitorului, care a adoptat modificări conjuncturale. Astfel, a dispărut inițial prevederea care permitea instanței supreme să hotărască asupra fondului pricinii în toate cazurile în care casa hotărârea atacată numai în scopul aplicării corecte a legii la împrejurări de fapt ce au fost deplin stabilite, iar apoi prevederea care stabilea rolul preponderent al instanței supreme în soluționarea recursului din art. 483 alin. (3) C. proc. civ.

Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut în motivare că dacă ar fi pusă în situația de a da efecte juridice unor fapte pe deplin stabilite de instanțele fondului sau care sunt necontestate, căci într-un asemenea caz nu ar trebui să stabilească ea însăși faptele, ci doar să determine efectele juridice care, potrivit legii aplicabile, decurg din existența respectivelor fapte, o asemenea prerogativă se păstrează în sfera controlului de legalitate, fără a transgresa către cel de temeinicie.

Apreciem argumentul instanței supreme, însă, această posibilitate nu există reglementată în Codul de procedură actual. Chiar dacă exista în Proiectul Codului de procedură civilă, el nu a fost adoptat prin Legea nr. 134/2010! Prin urmare, instanța supremă adaugă la lege, ceea ce nu îi este permis nici măcar acesteia.

În susținerea opiniei adoptate, instanța supremă se referă doar la probele pentru dovedirea recursului, care nu pot fi decât înscrisurile noi. De asemenea, instanța supremă consideră că dacă ar fi dorit înfrângerea sau atenuarea principiului că atunci când casează o face cu trimitere, legiuitorul avea posibilitatea să

modifice dispozițiile art. 492 din Codul de procedură civilă, stabilind că în recurs sunt admisibile și alte mijloace de probă decât înscrisurile.

Or, instanța supremă forțează această interpretare, deoarece trebuie făcută diferența între probele admisibile pentru dovedirea recursului și cele pentru judecarea în fond după casare, când potrivit art. 501 alin. (4) C. proc. civ., sunt admisibile orice probe prevăzute de lege.

În consecință, instanța supremă a decis că în interpretarea dispozițiilor art. 497 din Codul de procedură civilă, în forma modificată prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, în corelație cu prevederile art. 492 alin. (1), art. 498 și ale art. 501 alin. (3) și 4 din Codul de procedură civilă, în cazul în care în al doilea ciclu procesual se admite recursul, casându-se decizia atacată, Înalta Curte de Casație și Justiție va reține cauza spre judecare în fond numai atunci când nu ar fi pusă în situația de a proceda la analiza stării de fapt prin recalificarea faptelor sau prin completarea sau readministrarea probatoriului, în caz contrar cauza urmând a fi trimisă spre rejudecare la instanța de apel sau, după caz, la prima instanță.

Trimiterea spre rejudecare instanței de apel sau primei instanței, în *opina noastră*, este iar o soluție de adăugare la lege, care nu are temei legal în actualul Cod de procedură civilă.

În legătură cu soluțiile pronunțate de instanța supremă, în literatura juridică s-a arătat în mot pertinent că prevederea din fostul art. 314 din vechiul C. proc. civ., conform căreia Înalta Curte hotăra asupra fondului pricinii în toate cazurile în care casa hotărârea atacată, dar numai în scopul aplicării corecte a legii la împrejurări de fapt ce au fost pe deplin stabilite, *nu a mai fost preluată de actuala reglementare (s. n.)*²⁰.

De asemenea, s-a arătat cu deplin temei că în cazuri în care, sub imperiul fostului art. 314 vechiul C. proc. civ., instanța supremă ar fi statuat ea însăși asupra cauzei, soluția noului Cod este criticabilă, iar o *reglementară similară (s. n.)* fostului art. 314 vechiul C. proc. civ. este preferabilă²¹.

S-a propus *de lege ferenda* reintroducerea unui text similar fostului art. 314 vechiul C. proc. civ., care să dispună că, dacă Înalta Curte găsește fondat recursul, va casa cu reținere ori de câte ori aplicarea corectă a legii este posibilă în temeiul faptelor stabilite de instanțele de fond, fără a fi necesară administrarea de probe noi. Se va dispune, dimpotrivă, casarea cu trimitere atunci când dezlegările în drept fac necesare noi constatări ori aprecieri extinse ale faptelor relevante pentru aplicarea legii²².

²⁰ O. Spineanu-Matei, *Comentariul art. 497 C. proc. civ.*, în Boroi G. (coord.), *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole, Vol. I. Art. 1-526*, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 955.

²¹ Gh.-L. Zidaru, P. Pop, *Drept procesual civil. Procedura în fața primei instanțe și în căile de atac*, Editura Solomon, București, 2020, p. 549.

²² *Idem*, p. 551.

Suntem de acord cu propunerea de modificare legislativă, însă atât timp cât aceasta nu este realizată, considerăm că nici instanța supremă nu se poate substitui legiuitorului.

Tot astfel, s-a arătat că în procesele în care cererea de chemare în judecată a fost formulată ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 310/2018, a doua casare pronunțată în cauză va fi, în *mod obligatoriu, cu reținere (s. n.)*, indiferent de motivul care a determinat prima casare. Textul art. 497 C. proc. civ., nu prevede nicio dispoziție cu privire la modalitatea în care va avea loc rejudecarea procesului în fond ca urmare a casării cu reținere de către Înalta Curte de Casație și Justiție²³.

12. Concluzii

În opinia noastră, punctul de vedere corect, este cel al primei interpretări, potrivit căreia intenția legiuitorului la edictarea normei a fost aceea de a limita numărul de casări cu trimitere pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție la una singură în tot cursul procesului.

În privința judecării în fond după casare, întrucât legiuitorul nu face nicio distincție în funcție de instanța care rejudecă procesul, cât timp nu este exclusă, prin art. 497 C. proc. civ., posibilitatea ca Înalta Curte de Casație și Justiție să rețină cauza spre judecare în fond după casare, nu există nicio rațiune pentru ca această etapă procesuală să nu urmeze regulile din art. 501 C. proc. civ.

Argumentele reținute de instanța supremă în adoptarea dezlegării prin Decizia nr. 79/2022, încalcă atribuțiile puterii judecătorești, neexistând texte de lege în Codul de procedură civilă care să o susțină, nefiind permis nici chiar instanței supreme să adauge la lege, să se transforme în putere legiuitoare și să creeze norme legale.

Considerăm că se impune intervenția legiuitorului pentru a stabili clar și expres modul de soluționare a recursului de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

Nu suntem de părere că dezlegarea dată prin Decizia nr. 79/2022 a rezolvat chestiunea, deoarece interpretarea fără temei legal nu este benefică sistemului judiciar.

În final, dorim să menționăm că nu respingem *de plano* dezlegarea instanței supreme, doar că în actualul context legislativ, apreciam că nu are suport legal.

Referințe

- Ciobanu V. M., *Căile de atac. Recursul*, în V. M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *Noul Cod de procedură civilă. Comentat și adnotat, vol. I. Art. 1-526*, ed. a II-a, rev. și ad., Editura Universul Juridic, București, 2016
- Deleanu I., *Tratat de procedură civilă*, vol. II, Editura Universul Juridic, București, 2013
- Mureșan M., *Drept civil. Partea generală*, Editura Cordial Lex, Cluj-Napoca, 1996
- Piperea P., Argăseală R., *Comentariu la art. 497 C. proc. civ.*, în *Codul de procedură civilă. Comentarii și explicații*, Editura C. H. Beck, București, 2019
- Roșu C., *Calificarea recursului în cauzele în care este suprimată calea de atac a apelului, potrivit noului Cod de procedură civilă*, în *Dreptul*, nr. 7/2014, pp. 25-37

---

²³ P. Piperea, R. Argăseală, *Comentariu la art. 497 C. proc. civ.*, în *Codul de procedură civilă. Comentarii și explicații*, Editura C. H. Beck, București, 2019, p. 98.

- Roșu C., *Considerații pe marginea Deciziei nr. 369/2017 a Curții Constituționale*, în *Dreptul*, nr. 12/2017, pp. 43-61
- Roșu C., *Drept procesual civil. Partea specială*, ed. a XII-a, Editura C. H. Beck, București, 2023
- Spineanu-Matei O., *Comentariul art. 497 C. proc. civ.*, în Boroi G. (coord.) *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole, Vol. I. Art. 1-526*, Editura Hamangiu, București, 2013
- Țiț N.-H., Stanciu R., *Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă*, Editura Hamangiu, București, 2019
- Zidaru Gh.-L., Pop P., *Drept procesual civil. Procedura în fața primei instanțe și în căile de atac*, Editura Solomon, București, 2020